

של האדם אינו משפיע במאומה על עצם עשיית המלאכה להקדים או לאחר, והשינוי היחיד הוא רק בזה שהאדם כבודו מברית את החשמל והמלאכה נעשית עכשיו ע"י כובדו בלבד ולא ע"י החשמל אך גם אם האדם יקום ויצא באמצע חזור שוב מיד החשמל והמלאכה תיעשה אז רק ע"י החשמל בלבד, ודוגמא לכך היא מעלית חשמלית אוטומטית כזו אשר ע"י האנשים היוורדים בה לא נעשה שום חידוש או שינוי כלשהו בקצב הירידה של המעלית, להקדים או לאחר, וגם בלעדיהם נעשה ממש הכל בדיוק כמו עכשיו, דאפשר שכ"ז חשיב כלא אהנו מעשיו של האדם וכאילו לא נעשה על ידו שום דבר. [למעשה יש במעלית עוד פקפוקים אחרים ומה שהזכרנו מעלית הוא רק לדוגמא כי עיקר כוונתנו הוא רק להעיר את המעיינים לברר וללבן את הגדר של האי כללא דמלאכת מחשבת אסרה תורה.]

וקצת ראייה לכך ממ"ש הרע"א ריש סי' שי"ח בשם הריטב"א לענין הופך בגחלים, דאפשר שחייב מפני שמתבשל במוקדם, ולא הזכיר כלל לחוש שע"י ההיפוך משכחת שהתבשיל מתבשל כעת מגחלת של האדם, ולא מהאש שהיתה קודם (וע"ש בריטב"א שכתוב: היפוך הבשר, אבל הרע"א כתב: גחלים). וחושבני שנשמע מזה דעל אותה האש שהקדירה עומדת עליה מותר לשנותה ממקום למקום ללא שום הפסק כלל וכלל וגם אינו מקדים או מאחר בכך את הבישול, ולכן נראה, שאף אם התאורה והתנורים החשמליים הסמוכים למעלית ניזונים מזרם של המעלית במקום הזרם שמקבלים כרגיל מהרשת, ג"כ אין בזה איסור תורה, כיון שהחילוף נעשה ללא שום הפסק באמצע, דמסתבר שהיפוך הגחלים שעושה ממש בידים חמור יותר מירידת המעלית לאחר שכות החשמל משחרר את בלם העצירה והכל נעשה מאליהו רק ע"י הכובד שלהם.

עוד דוגמאות לנידון דידן: א. בס' מנחת פתים להגר"מ אריק ז"ל ובתהל"ד סי' של"ו כתבו שמותר לגרור עציץ נקוב ממקום למקום, ולא חששו כלל לזה דמעיקרא היה יונק מאליהו ואילו היניקה החדשה היא רק מחמת האדם, ואף שהדבר אברהם ח"א סי' כ"ה ובש"ש הביאו מהמאירי שבת פ"א ב' שדוחה דעת המפרשים שסוברים כן, והוא עצמו כתב דחשוב כקוצר וזורע, שאני התם דקעביד ממש בידים, עקירה ממקום הראשון ונטיעה במקום חדש, משא"כ הכא. ב. מכאור ברמב"ן ובריטב"א גיטין י"ט א', דכתב ע"ג כתב, וכן סיקרא ע"ג דיו, היה צריך להיות חייב בשבת מפני שהכתב הקודם חשיב כנמחק ונקרא רק מחמת הכתב החדש, וטעמא דפטור הוא רק "משום דגבי שבת מלאכת מחשבת בעינן ולא אהנו מעשיו שכבר נכתב". ג. בשו"ת הר צבי או"ח סי' קל"ה כתב

יפתח את המקרר ויהי' אור הרי שפיר מותר לו ליהנות מהאור כיון שפתח בהיתר לכן חשיב שפיר כניחא לו וכמדליק בידים.

גם נראה דאף אם יחליט לעצום עיניו ולהוציא מהמקרר כל מה שצריך בעינים סגורות ולהשאיר אותו אח"כ פתוח, או מחליט לכסות תיכף את הנורה במכסה באופן שלא יוכל כלל ליהנות מההדלקה, דאף שמוכח דודאי לא ניחא לי' שהרי רק מפסיד ממון מההדלקה בלא שום הנאה אפי"ה נראה דאסור, והרי זה דומה למ"ש הבית מאיר באו"ח סי' שי"ז לענין מלאכת קושר דאף שמלאכה זו תלויה בדעת האדם אם לקיימא או לא, מ"מ אם בדרך כלל אין רגילים להתיר את הקשר כמו קשר של ציצית ותפלין וכדומה, לכן אף אם יכוין בשעה שקושר להתירו בו ביום וגם למעשה יתיר אותו במוצ"ש, כדי שיתברר שלא עשה מלאכה בשבת, אפי"ה לא אזלינן כלל בכח"ג בתר דעתו וחשיב קשר של קיימא וחייב חטאת, וה"נ גם כאן כיון שבדרך כלל כל הפותח דלת בימות החול ודאי ניחא לי' בהדלקת הנורה, וגם אם נאמר שמותר לפתוח בעינים סגורות הרי ודאי יהי' מותר מעיקר הדין לפתוח אח"כ את העינים וליהנות מהאור שהרי האיסור הוא רק עצם הפתיחה ולא ההנאה שלאחריה, ולכן כמו ששם אין מתחשבין בדעתו כך גם כאן הולכים רק אחר דרך כל העולם ולא בתר דעתו, ואף דחשיב משום כך כמלאכה שא"צ לגופה או מקלקל בהבערה, מ"מ חשיב שפיר כמדליק בידים שלא ע"מ ליהנות.

ברם יש לדון אם מותר לפתוח הדלת ע"י אחר שאינו יודע כלל מהנורה, כיון דחשיב בכח"ג כפס"ד שתיעשה מלאכה דחשיב רק כמתעסק בעלמא, ואף שהרע"א מחמיר גם כמתעסק לחושבו כשווגג, אבל מ"מ בפס"ד דלא ניחא לי' וגם בדרך של מתעסק אפשר דשרי, אך מסופקני דאפשר כיון שבאופן קבוע ומתוכנן נדלקת הנורה ע"י פתיחה ונכבית ע"י סגירה, ורק בדרך זו רגילים תמיד להדליק ולכבות, אפשר דחשיב ממש כעושה בידים והפותח דלת של מקרר אף שעיקר כוונתו לפתוח הדלת, מ"מ לדינא ה"ז חשיב כעושה בבת אחת שתי פעולות פותח דלת וגם לוחץ ממש על כפתור שמדליק נורה, ולכן אף אם הפותח אינו יודע כלל שהוא מדליק נורה מ"מ אפשר דהו"ל כמדליק בידים דרך מתעסק דחשיב כעושה בשוגג כזה שפטור מחטאת ולא כפסיק רישא וצ"ע.

חקירה בגדר "מלאכת מחשבת"

יש לחקור בכלל הידוע שלענין שבת רק מלאכת מחשבת אסרה תורה, איך הדין בכח"ג שהאדם כבודו הטבעי ולא ע"י מעשה בידים עושה מלאכה כזו שבלא"ה היא תיעשה ע"י החשמל, והכובד הטבעי